

SVOBODNA SLOVENIJA

ANO (LETO) XXVII. (21)

No. (štev.) 18

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

2. maja 1968

Starim in mladim

Nekaj misli, ki jih je povedal pisatelj dr. Jože Krivec v svojem govoru na prireditvi v San Martinu 28. 4. 1968.

Vse bolj nas prešinja zavest, da so slovenski domovi v prvi vrsti namenjeni našim potomcem, našim otrokom. Če smo še pred leti sami vstopali čez njih prag, pa danes hodijo z nami že mladi. In ta mladina ob nas v domovih išče svojo vsebino, nekaj, kar bi jih vabilo, mikalo, priklenilo vanje. Domovi morajo živeti, morajo nuditi svojo bogatijo, za katero so bili dvignjeni iz tal, drugače bodo ostale stene mrtve, ker se bosta v njih razgrnila hlad in praznosta. Mi pa na vso moč želimo, da bi plal v njih živi slovenski duh, gorle plamen slovenske preteklosti, da bi jih ogreval ogenj naših mladih in da bi za njihov mladostni vrisk bile stene pretesne. Da bi se žar ljubezni, ki nas objema, ne ohladil v njih!

To doseči do tega priti, to je naša naloga, naloga očetov in mater!

Tožimo večkrat, da mladina noče hoditi z nami, da nam uhaja, da ji ni všeč, kar ji nudimo, da vedno išče nekaj novega. Ali se pa tudi vprašamo po vzrokih njenega ravnanja in jo skušamo razumeti?

Ali nismo večkrat okosteneli, trdi, zamaknjeni in čakajoči se vedno na isti skali kakor pred dvajsetimi leti, ko smo se izkrcali? Ali ne strmimo še vedno preveč nazaj in izlivamo grenkobo na preteklost, ki nam ni bila naklonjena? — Čas se je na široko potegnil naprej in mladina gre s polnim korakom z njim. To je njena pravica — mladina mora iti naprej zato jo napajajo mlade moči in gorijo v njej mladostni ognji! — Skušajmo ji biti v tej dirki pametni svetovalci, dajmo ji zdravih in poštenih napovedi za njihove želje duše!

Toliko je veličastnih strani v zgodovini našega naroda, mi pa sklanjamo glave, kakor bi ležala nad nami le sama žalost in noč! Pokažimo mladini, da so tudi junaki in zmagoviti dnevi posejani med našo preteklost, in začutila bo ponos do svojega poka in do krvi, ki ji polje po žilah. Dotaknimo se tudi po velikih kulturnih predstavnikih naše kulturne dediščine, ki blešči, da ga tudi bleški večjih narodov ne morejo udušiti — in ne grenimo si življenja z jalovimi razglabljanji o problemih, ki nam ne prinašajo edinstva in ne medsebojnega spoštovanja. Mladina naša nesoglasja ne zanima več, jo odvrta, kopljejo prepada med nami in njo. Kaj naj išče pri nas, če so naši obrazi čemerni, pusti, vrtče se vedno v istem krogu brez izhoda? Veselja, pa tudi resnosti, bo rada sprejemala ter rasla ob naših vrlih in krepostih.

Naša naravna skrb nas sili, da narodovih dobrin svojskosti in bogatije z nami ne pustimo umreti, ampak jih prenašamo na mlajši rod in ohranjamo za bodočnost. Kar imamo, vse bi radi zapustili, da bi jih v svetu ohranili kolikor mogoče dolgo zveste našim tradicijam, naši godobi. In ta podoba obsega vse: slovenstvo, krščanstvo — torej kontinuiteto našega duha in idealov!

Toliko visokih pristnih vrlih krona naš narod: preprostost, delavnost, poštenost, iskrenost, vztrajnost, vernost in s temi so naši ljudje triumfirali v širokem svetu. Živeti iz njih, se pravi, hoditi po svetlih poteh do klenih uspehov.

Naša mladost se je zgledovala in šolala pri starejših v tedanjih dobi: mnogo smo povzeli od njih in nadaljevali njihovo pot. Današnja mladina išče vzorov v nas. S čim naj jim postrežemo, če nimamo dovolj zakladov zanje? Kako naj se opre na nas, če nismo trdni v dobrem, vztrajni v tem, kar gradimo, in ponosni na to, kar nas odlikuje?

Zato se povračam v tisto uvodno napotilo: ne dovolimo oholosti, da bi zrasla preko nas, ker ta izdaja samo trd materializem, pa praznosta duhovnih, predvsem srčnih vrednot. Naj nam gre kakor koli dobro, naj bomo na katerem koli otoku zemlje, ne pozabimo, da smo slovenske krvi, da smo slovenski domovini v čast rojeni in da so nas zdelane roke slovenskih mater pestovale. Če izgubimo to zavest, smo izgubili

PRAGA SE OZIRA NA ZAHOD

Novi češkoslovaški vladni predsednik Černík je minuli teden podal v češkoslovaškem parlamentu delovni program svoje vlade. Iz programa je razvidno, da namerava novi češkoslovaški komunistični režim začeti izvajati novo, od Moskve več ali manj neodvisno zunanjo politiko, predvsem do Zahodne Nemčije, pa tudi do ostalih zahodnoevropskih držav.

Zahodna Nemčija ostaja za češkoslovaško najvažnejši zunanje-politični problem. S Francijo, Anglijo in državami Beneluxa pa namerava novi češkoslovaški komunistični režim vzpostaviti tesnejše meddržavne stike, kakor jih je imel doslej.

Černík je v praškem parlamentu tudi objavil, da bo njegov režim spoštoval manjšinske pravice Madžarov, Poljakov, Ukrajincev in Nemcev, na katerih ozemlja se razteza današnja Češkoslovaška. Prav tako je trdil, da njegov režim ne bo delal razlike med vernimi in nevernimi državljani.

V zvezi z gospodarskim razvojem Češkoslovaške je Černík napovedal, da bo češkoslovaška krona postala mednarodna valuta v naslednjih petih ali sedmih letih. Černík je bil prvi komunistični diktator, ki je napovedal približen datum za tak finančno-gospodarski korak v komunističnem svetu. Sovjetska zveza tega doslej še ni storila s svojim rubljem. Tudi v komunističnem taboru v medsebojni trgovini vse računajo na podlagi razmerja rubel-dolar.

Kljub vsemu pa ne bo hitrega napredka v češkoslovaškem gospodarstvu, je napovedal Černík. Češkoslovaška je bila namreč doslej popolnoma odvisna od sovjetskega gospodarstva

ter je morala vse mednarodne valute, predvsem dolar, uporabljati za nakupe v ZSSR. Njen deficit z Zahodom znaša nad 400 milijonov dolarjev. Z zahodnimi valutami je morala vse surovine kupovati v Sovjetski zvezi po cenah, ki so višje kakor v zahodnem svetu.

Moskva se z novim komunističnim režimom v Pragi doslej ni mogla sprijazniti ter je sovjetski veleposlanik v Pragi Ivan Červonenko hodil na skrivaj na stamovanje odstavljenega češkoslovaškega komunističnega veljaka Novotnyja na razgovore. Novi češkoslovaški partijski vodja Dubček je osebno opozoril Červonenka, naj prekine stike z odstavljenim Novotnyjem, ker na take stike novi komunistični režim gleda „s presenečenjem in nezadovoljstvom.“

Kakor v Pragi, tako so tudi v Bukarešti v Romuniji komunisti znova začeli čistiti svoje vrste ter je romunska partija izključila iz svojih vrst bivšega romunskega notranjega ministra Aleksandra Draghicija. Odvzeli so mu tudi položaj enega izmed šestih romunskih vladnih podpredsednikov. Draghici je bil, kakor pravijo romunski komunisti, eden od še preostalih nasprotnikov nove romunske komunistične smeri.

V Varšavi na Poljskem pa je Gomułkow režim izgnal iz varšavske univerze profesorja Juliusa Katza-Suchyja, ki je bil doslej tudi poljski delegat pri Združenih narodih. Poljska tiskovna agencija je objavila, da je profesorja Katza-Suchyja „upokojil“ ministristvo za vzgojo.“

Komunisti spet zborujejo

V Budimpešti na Madžarskem se je 52 komunističnih partij z vsega sveta zbralo na novo pripravljeno konferenco za sklicanje letošnje jesen v Moskvi vrhunske partijske konference, na kateri hoče Moskva vzpostaviti enotnost komunističnega bloka tako nasproti svobodnemu svetu kakor nasproti rdeči Kitajski in njenemu bloku.

Sedanje pripravljane konference se udeležujejo vse zahodno in vzhodnoevropske komunistične partije, z izjemo albanske. Iz Južne Amerike so prišle v Budimpešto skoro vse partijske delegacije. Zasedanja se seveda ne udeležuje kitajska partija in nekatere druge azijske partije.

Trajanje konference je bilo predvideno za več dni. Zasedanje je zavito v popolno tajnost ter le redki delegati lajejo meglene izjave o razpravah v dvorani. Iz podatkov, ki so jih dobile tiskovne agencije od posameznih delegatov, kateri se bojijo govoriti ali pa molčijo zaradi partijske discipline, je

razvidno, da so na konferenci debatirali o treh glavnih dokumentih, katere namerava Moskva obdelati na jesenski rhuński konferenci: 1. Dokument o enotnem komunističnem svetovnem nastopanju proti imperializmu; 2. Dokument o Vietnamu; 3. Dokument o svetovnem miru.

Češkoslovaška delegacija je zahtevala, naj bi izdelali še druge dokumente, vendar ni znano, če je s svojo zahtevo uspela. Na zasedanju so namreč razpravljali tudi o novih razmerah v Češkoslovaški, do katerih je sovjetska partija pokazala veliko nezadovoljstvo.

Zanimivo je, da se je romunska partija sedanje pripravljane konference udeleževala, medtem ko je na prvi pripravljani konferenci komunističnih partij preteklega februarja, ki je bila prav tako v Budimpešti, romunska delegacija iz protesta proti sovjetskemu vmešavanju v notranje zadeve satelitskih držav, zapustila dvorano.

bili vse, kar nekega človeka odlikuje.

Tu bi se obrnil za pomoč k slovenskim materam, ki so v vseh časih bile prižigalke in čuvarice luči slovenstva in vrednot, ki spadajo vanj. Vedno smo kot takim dajali ceno in jih ponosni častili. Brez vztrajnega, neutrudljivega dela in žrtvovanja slovenskih mater bi slovenstva danes ne bilo. Zato iz tega ponosa vztrajajte, matere slovenske, tudi naprej: zasadite v mlada srca otrok plemenito rožo slovenstva, ne nehajte jim govoriti o velikih dneh naše zgodovine, naši kulturi, o naših odlikah. Bodite jim luč, ki bo razsvetljevala mlade duše; duše, ki hrepene po svetlem in lepem. Z ljubeznijo se oklepajte slovenske knjige in dajte dejanski zgled mladini, ki vam bo sledila. Če piščeta po nagonu slede koljki, kako bi otrok z razvijajočim se razumom ne sledil materi? Vsem nam manjka časa: toda za otroke, naše seme in naše upanje nam ga ne sme manjkati. Tožimo, da naši otroci težko berejo slovensko: začnite brati z mladimi, skupaj z vami bodo vzljubili slovensko besedo. Naučite jih pesmi, z vami bodo veselo zapeli.

Mladina bi se mnogo bolj zanimala za slovensko knjigo, če bi ji jo pokazali in ji utrlj pot v njeno bogatijo.

Pomagajmo ji torej vstopiti v hram naše kulture bodimo ji ob strani in jo podpirajmo, dokler sama ne zmoredno stopati pod oboke njenega veličastva.

Vrsta je na mladini, da pokaže svoj mladostni ogenj, pripravljenost za delo, da iztisne iz svojih talentov, kar ji je Bog poklonil in kar je od nas ljubeza prejala. Stati le ob strani, bi pomenilo, biti nerodoviti trs, ki ni vreden sončne toplotne.

Vabimo vas k delu, vabimo k trmifom!

Vseposvod so častna mesta dela v naši slovenski skupnosti: le dobre volje je treba, velike žrtve, žilave vztrajnosti in predvsem neomajne ljubezni do dosego uspehov. Kdor nikdar ne začne, nikdar naprej ne pride in kdor dela brez ljubezni, ne žanje uspehov!

Zato mladina naša: slovenska ognjišča smo ti postavili, ljubezen ti nudimo, svoja srca ti razdajemo — vrsta je na tebi, da te najdražje vrednote sprejmeš s hvalečnostjo, kakršna je vedno odlikovala slovensko mladino. Sedanjost je naša: dajmo ti vse kar moremo, da si na njej ti kuješ bodočnost. Svojo bodočnost po naši sedanjosti!

Al trabajo — honor y gloria

En la época del capitalismo liberal el trabajo no fue considerado el aporte humano a la producción, sino el producto que puede ser comercializado en el mercado interno y externo de cada país. El trabajo humano fue considerado únicamente el aporte material a la mayor producción, de la cual el capitalismo fue extrayendo el mayor provecho para su expansión, mientras que el obrero recibía para su trabajo tan solo lo indispensable para su existencia.

Hoy día no existe país civilizado que no conmemore el 1º de Mayo como el Día del trabajo. Al trabajo fue dado por la sociedad humana el honor que le corresponde. El trabajador y su trabajo gozan del apoyo legal y la clase obrera está amparada por toda clase de seguro social.

Es innegable que la clase obrera y sus organizaciones han aportado con su presión al desarrollo favorable de su actual situación en la sociedad humana. Pero sin el aporte de la Iglesia católica con sus encíclicas sociales, en lucha por la humanización del trabajo, el capitalismo no hubiera sido paulatina y decisivamente derrotado y transformado en el mundo libre. En los países detrás de la cortina de hierro, en cambio el capitalismo estatal ha esclavizado la clase obrera en la forma nunca alcanzada por el capitalismo del siglo pasado en el mundo occidental.

Con la fiesta litúrgica de San José obrero el 1º de Mayo, la Iglesia católica ha subrayado el verdadero significado del trabajo humano, creando así una síntesis ideal de una fiesta estatal y litúrgica.

Delu slava in čast

V dobi polnega gospodarskega liberalizma in razvitega kapitalizma delo niso smatrali za osebni človekov doprinos k proizvodnji, mrevč so ga vrednotili kot vsako drugo blago, ki se kupuje in prodaja na trgu. Ta doba ni zrla v delu dostojanstva delovnega človeka, ampak le materialni donos k čim donosejši proizvodnji, iz katere si je kapital lastil levji delež, a delavec je prejemal le toliko, da je ostal za sila dela zmožen.

Danes pa ni nobene civilizirane države, ki ne bi imela 1. maja v koledarju zaznamovanega kot praznik dela. Delu je družba priznala njegovo čast in veljavo. Delavec in njegovo delo sta zakonito zaščitena. Delavstvo je deležno vseh vrst socialnega zavarovanja.

Res je, da je k temu razvoju v svobodnem svetu pripomogel delavec sam in delavske organizacije. Toda k novi socialni miselnosti je odlično pripomogla Cerkev, ki je sredi polnega kapitalističnega razmaha s socialnimi okrožnicami opozorila na delavsko vprašanje in na „novo sužnost“ kot posledico novega načina proizvodnje.

Ker je Cerkev hoteč priklicati krščanskemu človeku v spomin pravi pomen dela, postavila 1. maja liturgični praznik sv. Jožefa delavca, najdemo v prvomajskih proslavah idealno sintezo državnega in cerkvenega praznika.

I Z T E D N A V T E D E N

Papež Pavel VI. je odredil, da bo njegov osebni zastopnik na mednarodnem evharističnem kongresu avgusta meseca v Bogoti v Kolumbiji kardinal Giacomo Lercaro.

V New Yorku je prejšnji teden obnovila svoje delo glavna skupščina ZN. Med drugim je sprejela kot 124. člana ZN otok sv. Mavricija.

Arthur Goldberg, dosednji ameriški zastopnik pri ZN, je odstopil. Za njegovega naslednika je bil imenovan George V. Ball.

Urugvajski predsednik Pacheco Arco ima novo krizo vlade. Do nje je prišlo zaradi ostavk zun. ministra Hectorja Luisija in ministra za delo ter socialno varnost Guzmána Acosta y Larra. Prvemu je očital vladni senator, da ni znal zavarovati urugvajskih koristi ob podpisu pogodbe o ribarjenju med Argentino in Brazilom, drugemu je pa

opozicionalni senator napadal zaradi zlorabe ministrskega položaja v korist svojega prijatelja.

V Venezueli je republikanska demokratska zveza odpoklicala svoje člane iz vlade. Predsednik države Leoni je sestavil novo vlado samo iz članov svoje stranke.

V ZDA so 26. aprila v kraju Pahute Mesa v državi Nevada razstrelili globoko v zemlji 60 krat močnejšo vodikovo bombo, kot je bila na Hirošimi odvzeta atomska bomba. Vodikova bomba se je razpočila s starotnim bobnečim grmenjem, ki je zemljo streslo kot močan potres. Eksplozija vodikove bombe je napravila lijak, širok v premeru 220 m, dim in prah je padla dvignila skoraj 2300 m visoko.

Na Houaria Boumediennja je bil 25. aprila atentat, pri katerem je bil alžirski predsednik samo lažje ranjen.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Notrani minister med inozemskimi časniki

Dr. Borda, minister za notranje zadeve, je bil 24. aprila gost na kosilu pri inozemskih časniki. Ob tej priložnosti je imel pred njimi tudi govor. V njem je navajal prizadevanja vlade, da bi uredila položaj z delavstvom, da bi se sindikalno življenje postavilo na prave osnove. Vlada je ponovno pokazala, da želi takšno sodelovanje z resničnimi predstavniki delovnega ljudstva.

V nadaljnjih izvajanjih je minister dr. Borda omenjal potrebo, da je pri vladnih poslih ljudstvo resnično vedno zastopano. Tega po njegovi izjavi pri prejšnji vladi ni bilo, zato je bilo ohromljeno delo v parlamentu, kar je imelo za posledico tudi krizo avtoritete. Zaradi tega je tudi padla prejšnja vlada.

Razvil je tudi svoje misli o potrebi spremembe sedanje strukture, ker da je liberalna filozofija zašla v krizo. Delavnost vlade je prikazal tudi z navajanjem važnih zakonov, ki jih je doslej izdala vlada argentinske revolucije.

V NEKAJ VRSTAH

Za prvi maj sta obe veji Glavne dalevske konfederacije pripravili ločene prireditve. Glavna delavska konfederacija, ki ima svoj sedež v po-

slopu centrale argentinskih delavskih sindikatov, in katero njeni nasprotniki napadajo kot „kolaboracionista z vlado“, bo prvega maja objavila svoj proglas z zahtevami sindikatov. Glavni tajniki raznih sindikatov imajo napovedano tudi slavnostno zborovanje. Nasprotna skupina CGT bo imela javno prvomajsko proslavo v San Justu ter po nekaterih drugih mestih v notranjosti države.

Princ Fan Angelo Di Mojana, veliki mojster malteškega vojaškega reda, je bil prejšnji teden na uradnem obisku v Argentini.

HIDRONOR — Empresa Hidroeléctrica Norpatagónica, bo razpisal 2. maja mednarodno licitacijo za zgraditev veleelektrarne El Chocón—Cerro Colorado. Do septembra bodo zainteresirani morali predložiti svoje poudbe, z gradbenimi deli bodo pa začeli v začetku prihodnjega leta. Električni veleobrat bo zgrajen v dveh obdobjih. Prvo bo zaključeno leta 1973, ko bodo že stekle turbine ter začele proizvajati električno energijo. Stroški za dela v prvem obdobju so preračunani na 364.700.000 dolarjev. Vsa dela pa bodo stala 523 milijonov dolarjev. Namakalne naprave bodo zajele področje 600.000 hektarjev. Sedanje namakalne naprave zajamejo samo površino 100.000 hektarjev.

Primorski Slovenci pred volitvami

(Od našega dopisnika v Gorici)

Ob koncu letošnje pomladi bomo gorški, tržaški in beneški Slovenci zopet stopili na volišča ter oddali svoj glas strankam ali kandidatom, katerim hočemo izkazati zaupanje. Letos imamo kar dvoje volitev. Prve so parlamentarne in se bodo vršile 19. maja, druge pa so deželne volitve, ki bodo naslednji nedeljo 26. maja. Slednje veljajo samo za deželo Furlanijo-Juljsko Benečijo, medtem ko so prve vse državne. Parlamentarne volitve bodo seveda odločale o splošni politiki Italije v notranjih ter zunanjih zadevah, zato bo šla tu predvsem borba med velikimi strankami. Te predstavljajo v Italiji krščanski demokrati in socialisti v okviru leve sredine ter komunisti v opoziciji. Desnica nima več velikih izgledov, čeprav se zadnja leta kot demokratska desna opozicija uveljavljajo liberalci. Težko je sedaj v sredini volilne borbe napovedovati izide, vendar kaže, da ne bo sedanje stanje doživelo občutnejših premikov. Deželne volitve so pa očjega značaja, so pa za nas morda pomembnejše in značilnejše.

Kot znamo, se demokratični Slovenci na Goriškem in Tržaškem udeležujejo volitev s samostojnimi listami, ko imamo izgleda za dejanski uspeh. To se kaže pri občinskih, pokrajinskih ter deželnih volitvah. Drugače je pa pri volitvah v poslansko zbornico in senat. Za uspeh pri le-teh Slovenci sploh nimamo izgledov, ker bi potrebovali okoli štirideset tisoč glasov za zbornico, skoraj še enkrat toliko za senat. Problem zase tvorijo sicer beneški Slovenci, ki še niso nikoli nastopili na kakih volitvah s slovensko listo. Seveda bi morali tam najprej ustvariti potrebne pogoje za samostojen politični nastop, kar pa ne gre od danes do jutri. Zato bomo tudi letos demokratični Slovenci morali izbirati različne poti pri volitvah v rimski parlament. Tržaška Slovenska skupnost se je odločila za samostojen nastop, medtem ko goriška Slovenska demokratska zveza smatra, da se iz gori omenjenih razlogov samostojen nastop ne izplača. Če bi namreč hoteli dobiti zadostno število slovenskih glasov, bi morali prejeti glasove vseh onih Slovencev — na žalost jih je še veliko — ki stalno podpirajo italijanske levčarske stranke. Tu je vsa krivda, da zamejski Slovenci ne moremo doseči neke edinstvi vsaj na osnovnih narodno-obrambnih zadevah! Goriški Slovenci smo navadno za parlamentarne volitve oddali svoj glas Krščanski demokraciji, ki se je vedno obvezala za rešitev nekaterih osnovnih zahtev naše narodne manjšine ter jih vsaj v glavnem izvedla. Zato je zdaj od te stranke odvisno, če bo lahko računala tudi letos na podporo slovenskih volivcev.

Drugače je z volitvami v deželni zbor. Kakor pred štirimi leti, bomo tudi letos goriški in tržaški Slovenci složno nastopili s skupnim znakom lipove vejice ter predstavili vsak svojo listo, ki bosta med seboj povezani. V ta namen sta se že sporazumeli SDZ iz

Ob 25-letnici obglavljenja selških žrtev

Desno in levo pred vhomom v lo-pico pred faro cerkvi v Selah sta na pokopališču dva grobova. Na steni vzdani plošči s slikami in vklesanimi imeni nam pričata, da hranita gomili pod seboj telesne ostanke trinajstih žrtev iz hitlerjanske dobe, ki so bile 9. aprila 1943 na smrt obsojene in 29. aprila na Dunaju obglavljene. Ta mesec poteče torej 25 let od te tragedije. Primerno je, da se teh žrtev zopet spomnimo in obnovimo spomine na tiste bridke dneve.

Ta žrtve so bile:

Francej Pristovnik, pd. Husov kmečki sin; Franc Gregorič, pd. Spodnji Hlipovnik, kmet; Hanzej Oraže, 17-letni poštni uslužbenec; Jernej Oraže, pd. Ožbavt, njegov stric; Jakob Oražem, pd. Spodnji Jugov, gozdni delavec; Florijan Kelih, gozdni delavec, posestnik hiše, in njegov brat Urh Kelih, pd. Mečeznik na Šajdi; Tomej Olip, gozdni delavec.

Poleg teh Selanov počivajo v skupnem grobu še: Janez Dovjak, rojen v Selah, puškar v Borovljah; Jurij Pašterk, rd. Tavčan v Lobniku pri Zeleni Kapli; Franc Weinzierl, pd. Markovc na Suhu pri Reberci; Miha Zupanc, gozdni delavec iz Obrške in Marija Olip, roj. Zupanc istotam.

V dnevih od 7. do 9. aprila 1943 je v Celovcu prvi senat ljudskega sodišča iz Berlina pod predsedstvom dr. Fraisslerja imel mnogo posla. Zaporci so bili polni Slovencev in tistih, ki niso soglašali z nacističnim režimom.

Za vsak resničen ali neresničen prestop ali tudi samo na podlagi sumničnega je sodišče izrekalo visoke kazni. Na črni petek 9. aprila, so bili na vrsti zgoraj imenovani. Obtožnica jih je dolžila hudih zločinov. Sodba se je glasila: Smrt! Vsakemu ki je še količkaj čutil človeško, je legla težka mora na srce: zavest, da so pravico preganili, da je obsodba čustveni umor!

Uradna „Kärntner Zeitung“ je 8. junija 1943 objavila razglas in isti razglas je bil tudi nabit na razglasni tabli deželnega sodišča. Glasil se je:

Gorice ter Slovenska skupnost iz Trsta. V narodnem oziru so te volitve za nas zelo važne. Deželni zbor ima zakonodajno oblast in je do sedaj za nas najvišji politični forum. Prav v zadnji dobi je deželna oblast že izdala več ukrepov, ki so se izkazali za dobre, čeprav je nekatere ovrgla osrednja rimska vlada, češ da se dežela sama ne sme ukvarjati z zadevami narodne manjšine! Upamo, da bomo z odločnim nastopom tudi v drugi zakonodobi izvolili svojega predstavnika, ki bo uspešno zagovarjal naše pravice.

Pri vsem moramo se omeniti žalostno vlogo, ki jo igrajo predstavniki levčarskih Slovencev na socialističnih oziroma komunističnih listah. Tako ena kot druga od teh strank sta sicer postavili na svoje liste za parlament in deželni zbor nekaj kandidatov, za katere pa je skoraj gotovo da ne bodo izvoljeni. Zakaj? Komunisti so znani

„Višji državni pravdnik pri ljudskem sodišču v Berlinu razglasi: Oni, ki so bili dne 9. aprila 1943 od ljudskega sodišča zaradi pripravljavanja velikega in podpiranja sovražnika obsojeni na smrt in trajno izgubo državljanških častnih pravic, so bili usmrčeni. Ti obsojenci so v nemškem Kärntnergau pripadali komunistično usmerjenim tolpam in so hoteli dele dežele od rajha ottrgati. V ta namen so morili Nemce, ropali v kmečkih hišah in strahovali rajhu zvesto prebivalstvo.“

To so gorostasna podtikovanja in pretiravanja. Tomaž Olip je res od vojakov ušel v Jugoslavijo, Jaka Oraže ni hotel v vojaško službo. Z drugimi skrivajci vred sta hotela skrita dočakati konec vojne in režima. Preživljali so se skrivajci z lovom in krompirjem ter večkrat s hrano, darovano od usmiljenih domačinov. Njker niso ropali, nikogar umorili. Ostali obsojenci pa niti skrivajci niso bili, marveč zaposleni na svojih domovih. Če so iz ljubezni do bližnjega ubogim lačnim skrivajcem izkazali dobrotelost, pač za to niso zaslužili smrtne kazni! Vzrok tako ostre obsodbe je nekaj dni pred obravnavo napovedal namestnik guvernerja Pototschnigg na zborovanju v Borovljah z besedami: „Wir werden ein Exempel statuieren“ — pokazali vam bomo na enem primeru kaj znamo in hočemo! Smrtne obsodbe naj bi druge ostrašile in upognile!

Jaz sem takrat služboval v župnijski Schöder na Zgornjem Štajerskem, ker sem moral že leta 1940 zapustiti Koroško. Stikov s Selami njsem imel. Kljub temu pa so v zvezi z aretacijami mnogih Selanov zaprli tudi mene. V veliki celici št. 34 je imel Francej Pristovnik ležišče nad mojimi. Ko so ga 9. aprila odvedli k obravnavi, smo drugi napeto in nestrno pričakovali njegovo vrnitev med nas. Zaročljali so po dolgih urah ključ, odklenili vrata in Francej je vstopil. Obkolili smo ga in vprašali, — kako je? Solze so se mu udrle in usta so zastokala: Na smrt! Zgrozili smo se. Potegnili smo ga v stran, ga po svojih močeh tolažili

po svoji disciplini. Pri zadnjih volitvah so kandidirali slovenskega predstavnika tudi v parlament in so ga dejansko, čeprav indirektno, izvolili. Letos pa ni dala partija nikakega navodila v tem smislu, zaradi česar vsi opazovalci jasno napovedujejo, da je slovenski kandidat le vaba za glasove. Tudi za deželo bo verjetno njih število oz. kvaliteta okrnjena. Socialisti pa so še bolj prebrisani. Postavili so slovenske kandidate na taka mesta, da ne vnaprej vedo, da ne morejo biti izvoljeni. Zato je vsak slovenski glas tem listam nekoristen in zapravljen.

Slovenska zamejski politična panorama je torej zelo zapletena. Mislimo, da v tem mozaiku ni drugega izhoda kot opredelitev za resnično slovenske sile, ki bodo le z vedno večjo podporo svojih volivcev in somišljenikov vodile manjšinsko politiko v gotov prid slovenske manjšine. A. B.

Sodobni nemški pisatelj Ernst Wiechert obravnava v svojem romanu „Missa sine nomine“ vprašanje časa, kot ga doživlja človek, ki ne ljubi, ki mrzi ali celo sovraži. Človek, ki ne ljubi, ne prenese sedanjosti, ker ne more biti prav in polno pričujoč ljudem, stvarim in dogodkom, ki se danes razvijajo okrog njega, kajti za pričujočnost je treba ljubezni.

Kdor nas nima rad, ni rad z nami in če se že mora muditi z nami, nikdar ni popolnoma z nami, to se pravi, nikdar ni popolnoma prisoten, vedno je nekoliko odsoten; z glavno in srcem je drugje. Nasprotno pa, kdor nas ima rad, je z nami, rad se pomudi v naši družbi, njegova prisotnost je polnovredna: je z nami, kot pravimo „z vsem srcem“. Samo ljubezen je zmožna take polne pričujočnosti. Zato pa, kjer ni ljubezni, so si ljudje, kljub telesni bližini, v bistvu med seboj odsotni in zato drug drugemu daleč.

(Dr. Milan Komar, Zbornik Svobodne Slovenije 1968, stran 5)

in mu po kratki spovedi podelil odvezo. Pa že spet so zaročljali ključni na vratih vstopil je paznik, Franceju vklebil roke in ga odvedel v odhodno celico. Tisti dan je vladala med nami tišina in potrlost. Pretresla nas je smrtna obsodba draga tovariša in drugih.

Ne vem več, kako in kam smo naslednji dan v spremstvu paznika šli po hodniku. Za trenutek sem skočil k vratom odhodne celice, in pokukal vanjo skozi malo okroglo okence. Videl sem Florijana in Francija, kako sta kleče molila z visoko dvignjenimi rokami. Dobil sem vtis, da molita križev pot. Tretji dan, v nedeljo smo preko dvorišča videli obsojence, ko so odhajali nesoč svoje deponirane potreščine. Janez Dovjak nam je zaklical: Molite za nas! Odpeljali so jih na Dunaj. Še 18 dni življenja jim je bilo na Dunaju prisojenih, 10 dni priprave na smrt. Dobro so jih izrabili, vdali so se v božjo voljo, kakor izpričujejo njihova poslovilna pisma. Prejeli so svete zakramente in bogu dani šli v smrt.

Kako se je izvršilo krvavo obglavljenje, ne vem. Leto pozneje je bil med nami jetnik v kaznilnici v Straubingu v Nemčiji močan mož, po poklicu mesar. Ta nam je pripovedoval, da so ga, ne vem kje, večkrat porabljali kot pomočnika krvnika pri obglavljanjih. Tam nam je pripovedoval, da so jetnike v celici slekli in jih oblekli v dolgo papirnato srajco (haljo). Takega so vedli v smrtno sobo. Ko je vstopil, je vsak začuden obstal ob pogledu na lepo rdečo zaveso, segajočo od stropa do tal. A že sta ga za obe

rami zgrabili posebni mehanični roki, ga potegnili naprej, da se je spotaknil in padel po dolgem tako, da je z glavo obležal čez prag pod zaveso. V tem hipu se je sprožila velika ostra giljotina (sekira), z vso težo z rezilom padla na prag in glavo odsekala; ta je obležala za zaveso. Vse to je trajalo le nekaj trenutkov, smrt je bila torej lahka in brez bolečin. Truplo z glavo vred so potem dejali v pripravljeno rakev za pokop ali sežiganje.

Na tak način so smrt verjetno prestali tudi naši obsojenci. Dr. Fraissler, ki je iz sovražstva na stotine zapornikov obsodil na smrt, je dve leti pozneje, že proti koncu vojne, umrl na silne smrti. Ob nekem bombnem napadu je z drugimi vred prihitel v zaklonišče. Kot krvolok je bil splošno osovraženo, tam pa je bila prilika, da so se znesli nad njim. Zgrabili so ga in zadavali.

Trupla naših mučnikov so pokopali na dunajskem centralnem pokopališču. Ko sem leta 1947 obiskal njihove gomile, sem bil prijetno presenečen ob pogledu na rdeče cvetlice, ki so rastle na njih. V začetku novembra 1949 so telesne ostanke teh trinajstih žrtev v štirih krstah prepeljali v Sele, 6. novembra smo jih pa slovesno položili v domačo zemljo.

Vsako leto na smrtni dan 29. aprila upravnimo zanje slovesno zadušnico.

(Po opisu župnika Alojzija Vauti ja v celovškem Našem tedniku. G. župnik je bil sam v zaporu med nesrečnimi žrtvami.)

Boris Pahor ljubljanskim akademikom

Na povabilo fakultetnega odbora Zveze študentov Jugoslavije je imel dne 8. marca na filozofski fakulteti v Ljubljani tržaški slovenski pisatelj Boris Pahor predavanje o temi „Manjšina — del telesa“. Predavanje je razdelil na tri dele. V prvem je prikazal sedanji položaj slovenske narodne manjšine v Italiji, pri čemer je naglašal, da je postopanje italijanskih oblasti z njimi različno na Tržaškem, Goriškem in v Slovenski Benečiji. Poslušalce je seznanil s sedanjimi političnimi, kulturnimi in gospodarskimi organizacijami Slovencev pod Italijo. Drugi del je bil namenjen prikazu povojnega političnega razvoja med Slovenci pod Italijo. Ta razvoj je tesno navezal na razvoj slovenskega šolstva na tem področju. Opozoril je na negativno vlogo, ki ga je do tega šolstva zavzemala komuni-

stična partija. Zatem je odločno pribil, da se danes Slovenci v Italiji lahko uspešno bore za svoje pravice samo s svojimi lastnimi političnimi strankami, nikakor pa ne s pomočjo italijanskih, ki zasledujejo samo koristi italijanskega naroda. S tem je odločno obsodil v vsakem pogledu škodljivo politiko Zveze komunistov Jugoslavije, ki svoje somišljenike na Tržaškem in Goriškem usmerja v italijansko komunistično ali socialistično partijo.

V tretjem delu je pisatelj Boris Pahor govoril o odnosih med matično domovino in zamejskimi Slovenci. Tudi tu je kritiziral zadržanje sedanjih komunističnih oblasti v Jugoslaviji, da se za narodne manjšine ali sploh niso brigale, ali pa premalo. Zahteval je da slovenska narodna manjšina v Italiji ne sme nikakor postati žrtev dobrih sosedskih odnosov, zlasti ne za dosego večjih gospodarskih koristi. Odločno je nastopil tudi proti načelu recipročnosti pri reševanju vprašanj slovenske manjšine v Italiji, kakor tudi italijanske v Jugoslaviji.

Pisatelj Boris Pahor je končno mlade poslušalce na ljubljanski univerzi opozoril na veliko nevarnost, ki grozi slovenskemu narodu: na padanje narodne zavesti v Sloveniji sami, t. j. v matični domovini Slovencev. Ta pojav zelo kvavno vpliva na narodno zavednost Slovencev v zamejstvu.

Po predavanju se je razvila živahna debata, v kateri je več govornikov zlasti razvijalo svoje misli o vseh problemih, ki danes zadevajo slovenski narod, njegov jezik ter kulturo in poslanstvo doma in v svetu!

POPRAVI!

V velikončni številki Svobodne Slovenije z dne 11. aprila smo objavili na drugi strani članek dr. Mjhe Kreka, Trnjeva pot narodov k vstajenju v svobodo. V članku pa so ostale tri tiskovne napake, ki delajo misel nerazumljivo. Te so: v 34. vrsti prve kolone mora biti redno namesto realno; v 10. vrsti druge kolone od spodaj bi moralo biti propadali, namesto propadli; v 30. vrsti tretje kolone od spodaj pa bi morala biti beseda liste, namesto sile.

Vse naročnike, ki hranijo letnike Svobodne Slovenije opozarjamo na te napake in prosimo, da jih popravijo.

(Se nadaljuje)

Boj za ohranitev naravne lepote Bohinja

Zatem prof. Avčin ogorčeno ugotavlja:

„Žalostno je, že prav tragično, za našo bodočnost da naraščaj projektantov ni hkrati s strokovnim znanjem dobil tudi osnovne osebnostne etike čistega odnosa do slovenske pokrajine na eni strani in na drugi do sodobne poplittvene ultrapas-kulture, ki tudi Slovenijo naskakuje z vseh strani. Če bi to etiko imel, ne bi prijel računala in svinčnika za tak projekt. Ne bi bile nastale npr. številne znane skrumitve lica naših harmoničnih naselij z nebotičniki, ki naj privpijejo lepa stara poslopja; ne bi naravnost pred kapelico ob cesti nad Kobaridom smel Petrol postaviti svoje pločevinaste reklame — v malem; ne bi skromni stari bohinjski Sveti Janez — oprostite mi nehotni odmik v mističnem Janez samo, seveda! moral kloniti pred gabaritom veličastnega hotela — v velikem.

Tako razprodajati vrt Evrope, Slovenijo, je prostituiranje celega našega naroda. Ne, tovariši! Za to se partizani nismo borili. Oba edinstvena sosednja Triglavskega narodnega parka, Bohinj in Gornjo Sočo, je treba z neomajnim zakonom proglasiti čimprej za širše zaščiteno področje. Če je narodu svoj čas uspelo zaščititi jezero pred pohlepom energetikov po kilovatnih urah, ko so mu vodo hoteli speljati skozi turbine v Sočo, bo to znal tudi

danes pred vsemi levi in sex-turizmi. Difficile est satyram non scribere. Est modus in rebus.“

Republiški sekretariat za urbanizem se zagovarja in brani

Navaja da je republiški upravni organ l. 1961 izdal odredbo o zavarovanju zemljišč ob Bohinjskem jezeru, l. 1966 se je pa občinska skupščina v Radovljici lotila izdelave urbanističnega načrta za Bohinj in okolico. Republiški sekretariat za urbanizem je to leto zavarovanje tega področja še razširil. Zavarovanje zemljišč velja po tej odredbi ves čas, dokler ne bo sprejet urbanistični načrt za območje občine Radovljica. Dopolnil pa je, da go na zavarovanih zemljiščih „izločena posamezna zemljišča, ki so potrebna za gradnjo družbenih objektov in za organizirano stanovanjsko graditev.“ Tako je sam republiški sekretariat za urbanizem dopustil skrumitve lepote z zakonom zaščitenega naravnega področja. To je še bolj potrdil s svojo odredbo, ki jo je izdal na predlog občinske skupščine Radovljica in komisije za izločanje zemljišč iz zavarovanja po omenjeni odredbi, ter določil zemljišče za gradnjo hotela A-kategorije na Vrtovinu, ki ga misli postaviti hotel Lev iz Ljubljane. Tako je bil republiški sekretariat tisti, ki je povzročil sedanjo

ogorčenje ljudi v Sloveniji, ko je dopustil možnost, da pohlep po devizah skuša uničevati naravno lepoto Bohinja. Dejstvo, da je za postavitev hotela postavil gotove pogoje in da zanj še ni izdal gradbenega dovoljenja, na stvari nič ne spremeni. To izjavo je dal republiški sekretariat za urbanizem 16. marca, odn. t. dne je bila objavljena. Istega dne je bila v ljubljanskem hotelu Lev tiskovna konferenca, na kateri so funkcionarji hotela dajali pojasnila glede nameravane graditve hotela na Vrtovinu. Bil je navzoč tudi predsednik Turistične zveze Slovenije dr. Danilo Dougan, ki se je pa izražal tako, da se ne bi zameril na nobeno stran. Je za postavitev hotela, je pa tudi za ohranitev naravnih lepote.

Za „kulturni ali bordelski turizem“

Priznanje republiškega sekretariata za urbanizem, da je bil on tisti, ki je dopustil možnost graditve novega hotela na Vrtovinu, je dalo pobudo, da se je v „Delu“ z dne 17. marca oglašil Matjaž Kmecl iz Ljubljane. Odločno in ogorčeno zavrača namero po postavitvi hotela na določenem mestu. Navaja vse poskuse v predvojni Jugoslaviji za pozidavo Bohinjske okolice, ki niso mogle nikdar uspeti, pa naj so prihajale še s tako visokih mest. Omenja žilnice, ki jih je sedanja oblast postavila na raznih mestih po planinah ter se odločno zavzema za ohran-

nitev nepokvarjene naravne lepote slovenskega gorskega sveta. Omenja dalje kako številni inozemski turisti po končani sezoni naravnost iščejo takih planinskih krajev po Sloveniji, ki jih še ni oskrnila moderna tehnika in nakazuje, da bi prizadevanja morala iti v gojitve takega kulturnega turizma, da bi nam „vrt Evrope vsaj za silo ostal še cel“. Nato pa ogorčen nadaljuje:

„Naši argumenti in naše strune pa so najnižje vrste; z bohinjskim življenjem pod Vrtovinom je Bohinj postal kamenček v našem hotelsko-bordelskem konglomeratu: enak tisočem drugih takšnih — žensko glačenje je povsod enako in enako interesantno: pod Slonom ali Vrtovinom. Za en tak kamenček — ali za nekaj takšnih pisanih malovrednih kamenčkov, če bi namreč novi hotel sprožil veržno reakcijo, in najbrž bi jo —, bi plačali ceno, ki se je tehnokratski načrtovalci očitno ne zavedajo, ali pa se je nočejo zavedati: pogled na enega najlepših, nenačelih koščkov slovenske pokrajine s prastaro zgodovino in polnega mitov.“

„Vprašajmo se za zaključek, ali tiči dovolj trdno v naši zavesti, da naša naša nezazidanost bohinjskih obal ni rezultat zaostalosti naših prednikov, marveč dragoceno zavestno izročilo in dragocena dediščina, ki je kot generacija nimamo pravice enkrat za zmeraj zapraviti. Za mobeno ceno!“

Novice iz Slovenije

V Ptujski občini je 20. marca učitelstvo na sosednih šolah prekinilo pouk ter poslalo otroke domov. Do štrajka v osnovnih šolah je prišlo zaradi neizpolnjenih zahtev učitelstva glede zvišanja in rednega izplačevanja mesečnih prejemkov. Štrajk je bil na šolah v Markovcih, v Gorišnici, v Kričevem pri St. Lovrencu na Dravskem polju, v samem Ptujju pa na šolah Franca Osojnika, Toneta Žnidaršiča in Ivana Spoljenjaka na Bregu.

Osebnostne spremembe. Tito je imenoval za svojega tajnika Jožeta Smoleta, dosedanjega glavnega urednika Dela v Ljubljani. Smole je Ljubljčan, v partijo je stopil 1943 in je končal njeno šolo v Beogradu. Nekaj časa je bil dopisnik Tanjuga v New Yorku, nato zunanje politični kasneje pa glavni urednik Borbe v Beogradu, odkoder je odšel za glavnega urednika Dela v Ljubljano. Je član CK ZKS, član republiške konference Sov. zveze delovnega ljudstva in republiški poslanec. Sedanji glavni urednik Dela je Drago Selinger. Druga sprememba je med slovenskimi člani zveznega izvršnega sveta. Dosedanji član tega sveta, Janez Stanovnik, je dobil imenovanje za izvršnega tajnika Ekonomske komisije ZN. Na njegovo mesto je bil imenovan ing. Miran Mejak, ki je bil pred tem v Ljubljani na sestanku vseh zborov skupščine SRS izvoljen za člana republiške delegacije v zveznem zboru t. j. v zboru narodov. Dosedanji član tega zbora ing. Edvard Perhavec je bil „naprošen“ za odstop.

V kranjski tovarni Iskra so znova v težavah. Ne dobivajo zadosti in pravočasno deviz za nakup surovin. V začetku leta so celo predvidevali, da bodo samo pri nabavi surovin prihranili 4 do 5 milijonov dinarjev. Računali so, da jih bodo pravočasno dobili ter so surovine dobro izbrali, pravočasno naročili in tudi plačali. Sedaj pa znova zastoj v dovoljevanju deviz, zaradi tega pa zastoj tudi v izdelovanju električnih izdelkov, zlasti električnih števec. Tovarna si je doslej mogla pomagati na ta način, da je pač izdelovala tiste vrste izdelkov, za katere je imela surovine na razpolago. Delavstvo je v strahu, da bodo v podjetju morali vsaj v nekaterih oddelkih ustaviti delo, če Iskra ne bo pravočasno dobila surovin iz inozemstva, zlasti kvalitetne mase, ki je doma ni mogoče dobiti.

Prijatelji obtožencev so pred sodno dvorano uprizorili bučno demonstracijo, ko je sodišče po poldrugo uro trajajoči razpravi objavilo, da zavrača priliz proti sodbi moskovskega sodišča, ki jo je izrekel januarja t. l., ko je bil Jurij Galanskov obsojen na 7 let ječe, Aleks Ginsburg na 5 let, Aleksej Dobrovsky na 2 leti in Vera Laskova na 1 leto. Vsi so bili obtoženi, da so vzdrževali „kriminalne zveze“ s protisovjetsko emigrantsko organizacijo v tujini.

V ljubljanski Operi so 14. marca uprizorili Haydnovo opero v 3 dejanjih Svet na mesecu. To je bila prva izvedba te opere v slovenski Operi.

Nova zasavska cesta je odprla pot turistom tudi v ta del Slovenije. Zanimiva turistična točka je zlasti grad Bogenšperk, ki stoji ob cesti iz Litije skozi Smartno mimo Črnega potoka. Poslopje je dobro ohranjeno, v zadnjem času so ga pa še popravili.

Umrli so. V Ljubljani: Anica Mlinar roj. Stenovič, Karel Levičnik, generalpodpolkovnik v p. Anton Pavček, Monika Rumpret roj. Bon, Ana Koren, knjigovodkinja, prof. Pavel Lokovšek, Marija Pirnat roj. Tovornik, Pepca Adamič, Zvone Miklavčič, profesor Jožefa Prešeren, Alojz Kavčič, Feliks Repovž, Jože Škedelj, Minka Roglič roj. Kurnik, Alojz Končan, Ivan Gradišek, mizarški mojster v p., Justina Gorjup roj. Zakrajšek, Minka Babšek roj. Križaj, dr. Marijan Maček, zdravnik, Slavica Gerbec roj. Filipič, Boris Batista, Silvester Krašovec, Stanislav Gornik in Tončka Zore roj. Urbas, učiteljica iz Grahovca pri Metliki, Jože Paliska iz Škocijana pri Kopru, Roza Juvanc v Ribnici, Peter Šubelj v Sostrem, Martin Hočevar v Kočevju Ivana Kunstelj na Glinci, Jože Žnidaršič v Nadlesku, Janez Šega v Ribnici, Marija Verbič roj. Modic v Dol, Logatcu, Henrik Bizjak, dimnikarski mojster v p., v Celju, Jože Zelnik v Vitrčah, Anton Lapajne v Novi gorici, Janez Obrab v Borovcih pri Ptujju, Drago Kranjc, bančni ravnatelj v p. v Celju, Martin Slejko v Sežani, Franc Kranjc, šofer v Novem mestu, Marija Roš roj. Sorčan v Laškem, Neža Ferbežar v Novem mestu, Kristina Brank roj. Virant v Repnjah, Angela Pretnar roj. Strnad v Novem mestu, Franc Bogovič v Krškem, Ignac Hribar v Domžalah, Janez Justin, gradbeni tehnik v Poljanah nad Škofjo Loko in Silva Levičnik, trg. pomočnica v Bernici.

SLOVENC V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Na Pravni fakulteti buenosaireske katoliške univerze so v okviru Sovjetskega inštituta dne 23. aprila t. l. dobili za uspešno opravljen dveletni študij slavističnih in sovjetoloških ved diplome naslednji slovenski študenti: Milena Mikolič, Franc Logar, Dušan Pipp, Ludvik Osterc, Jože Poznič in Pavel Fajdiga. Za preminulega Antona Kovača je bila diploma izročena njegovi soprogi.

Razdelitev diplom je bila izvršena ob odprtju letošnjega 6. študijskega leta Sovjetskega inštituta, ki ga je pravna fakulteta prav vsled sodelovanja in vztrajnosti slovenskih slušateljev organizirala in spravila v življenje kot prvo in doslej edino zadevno ustanovo v Latinski Ameriki.

Ob odprtju letošnjega študijskega leta — slovesnost sta vodila tajnik fakultete dr. Romanelli in univ. prof. dr. Toczyłowsky — je imel inauguracijsko predavanje o „Narodnih trenjih v ZSSR in Jugoslaviji“ univ. prof. dr. Tine Debeljak.

PROSLAVA TREH OBLETNIC V SAN MARTINU

V San Martinu so imeli v nedeljo 28. aprila lep praznik. Proslavljali so tri domače obletnice in sicer: 20-letnico slovenske službe božje, 20-letnico ustanovitve pevskega zbora in sedmo obletnico doma. Vse te proslave so dobile še prav poseben poudarek z obiskom generalnega direktorja msgr. Ignacija Kunstlja, ki je v domu daroval sv. mašo, se udeležil skupnega kosila in prisostvoval akademiji.

Sprejem generalnega direktorja

Izredno lepa sončna nedelja je privabila že pred 11 množico rojakov v Slovenski dom, da sprejmejo draga gosta in se udeležijo sv. maše.

Malo pred 11 sta se pripeljala v dom generalni direktor msgr. Kunstelj in direktor msgr. Orehar. Msgr. Kunstlja je s krajšim govorom pozdravil slovenski dušni pastir v San Martinu župnik Gregor Mali, nato v imenu doma predsednik Ivan Dimnik. V imenu slovenske šolske mladine je nato pozdravila visokega gosta tričlanska skupina v narodnih nošah in mu izročila slovenski šopek.

Sv. maša

Takoj nato je msgr. Kunstelj pristopil k oltarju, ki je bil pripravljen na lepo okrašenem odru v dvorani doma. Po evangeliju je msgr. Kunstelj v svoji pridigi razvijal misli, ki so doletene za drugo nedeljo po veliki noči, t. j. o dobrem pastirju ter o duhovniških in redovniških poklicih. Povedal je, da računa, da je v izseljenstvu nad 350.000 Slovencev, za katere skrbe izseljenški duhovniki po vsem svetu, ki so pa različno razdeljeni, večje število je v Argentini, v Avstraliji pa le 4 za 15.000 ljudi. Manjkajo slovenski duhovniki tudi v zapadni Evropi, kjer je na tisoče slovenskih delavcev, delavk in dijakov. Od 700 slovenskih duhovnikov v zdomstvu jih je več na Koroškem in Primorskem, ki so večinoma med Slovenci, okoli 200 jih je v Sev. Ameriki, 40 v misijonih v Afriki in Aziji, 82 v Argentini — toda ti delujejo v veliki večini med drugimi, verskega pouka tudi zelo potrebnimi narodi.

Poudaril je, da je njegova naloga skrbeti za zadostno število dušnih pastirjev v svetu. V Evropi je na razpologo več semenišč, ki bi sprejela tudi slovenske semenišnike. vendar se pa poklici vedno pripravijo le v domači družini. Družina je vrt, ki zahteva svoje delo, da more dati polno rast svetju, tako je tudi v družini, kjer vlada globoko versko življenje.

V dobi po koncilu se ureja tudi življenje na novo, k temu moremo vsi prispevati. Šola in Cerkev dasta svoj delež, a glavno breme je na družini. Ob koncu je na zgledu družine, ki jo je srečal, pokazal odkod jasno spoznanje in močna vera, ki vodi življenje. Iz takih družin prihajajo tudi duhovniški in redovniški poklici.

Zel je, naj bi združili posebej še sedaj svoje molitve in delo, da bi med nami zrastle zadosti dušnih pastirjev za izseljence. Pri sv. maši je prepeval Slovenski pevski zbor iz San Martina pod vodstvom g. Vinka Klemenčiča.

Po sv. maši je bilo v dvorani skupno kosilo, katerega so se poleg msgr. Kunstlja in msgr. Oreharja ter župnika Malija udeležili tudi predsednik Zedinjene Slovenije g. Božidar Fink, zastopniki slovenskih domov ter odborniki sanmartinskega doma in organizacij, ki delujejo v domu.

Akademija

Na popoldansko akademijo je prišlo toliko rojakov kot doslej še nikoli. Okoli 16 je napovedovalec — kulturni referent doma — g. Smersu začel akademijo. Solski zbor je pod vodstvom g. Borisa Pavšerja zapel slovensko himno „Naprej zastava Slave“, mladinski zbor pa nato še Adamičevo „Tam gori za našo vasjo“, Foersterjevo „Ljubezno do domovine“ in Mirkovo „Koromandijo“.

Sledila je beseda predsednika doma g. Ivana Dimnika, ki je pozdravil visoke goste in zastopnike organizacij in domov ter povedal, kako je rajni svetnik Karel Škulj pred 20 leti začel s slovensko mašo, kako se je tedaj sestavil slovenski pevski zbor pod vodstvom g. Pavšerja, pozneje pa sta bila dirigenta zbora g. Tine Duh in g. Vinko Klemenčič, ki še danes vodi zbor. Govoril je o velikem pomeu šole in izredno požrtvovalnem delu našega učitelstva.

Po tem pozdravnem govoru so nastopile naraščajnice SDO z deklamacijo „Slovenskemu domu v San Martinu ob sedmi obletnici“, ki jo je spesnil g. župnik Mali.

Nato je živahno pozdravljen, stopil na oder slavnostni govornik pisatelj dr. Jože Krivec, ki je v krasnem govoru zbranim rojakom razvijal misli o poslanstvu slovenskih domov. Govor

nega kota; ta iz širšega, ona iz ožjega. Skoro vse soglašajo v prepričanju, da se tudi morebitni emancipacijski eksperimenti s časom uravnotežijo med naravnim, materinskim poslanstvom žene in njeno aktivno vključitvijo v javno življenje in soustvarjanje. Posebej so prepričane o tem za slovensko ženo, ki so ji komponente ženske naravi močno urojene.

Za ženo, nesproščenost in nepojavljane na odločujočih mestih vidijo vzrok v danih zdonskih razmerah in eksistenčnih težavah, v nezadostni vzgoji in izobrazbi v nerazumevanju s strani moških, v okostenem mišljenju in navadah iz preteklosti, v nezavedenju svojih pravic. Tu bi veljalo še, vprašati se: mar ni ženski negibnosti eden glavnih vzrokov tudi — vzporedna konservativnost in okostenelost moških?

Sotrudnice iz Slovenije, Z. D. A. in deloma Italije pa ugotavljajo, da je v teh deželah žena že povsem sproščena, priznana kot moškemu enakovredni faktor, kar ji je že sama po sebi razumljiva danost. V Ljubljani organizirani kuharsko-gospodinjstvi-otroško negovalski tečaj za moške pa bi celo kazal na enega izmed mnogih znakov v svetu, da streme današnji moški za — prilicjenjem ženski... Prispevek treh iz Slovenije je sila razveseljiv pojav, čeprav v danem izboru in iz razumljivih vzrokov ne more dati stvarnega prereza v celovitem prikazu domovinske žene.

Vsak teden ena

POLJSKA PESEM

Cvetko Golar

*Polje sp. Pšenično klasje
sanja sanje zlate,
še enkrat plamteči žarki
zablešče čez trate.*

*Zemlja trudno, težko diha
klanja se pšenica,
sipa in ženjice čaka
naših polj kraljica.*

*In poljubljajo v slovo
solnični žarki vroči —
srp srebrni že potuje
čez nebo ponoči...*

objavljamo na drugem mestu. Poslušalci so govornika nagradili s krepkim ploskanjem.

Sledil je dekliški oktet, ki je pod vodstvom g. Pavšerja občuteno zapel žirovnikov. Kukavico ter narodno „Ne bom se možila“, „Ko ptica sem pevala“ in „Večerni zvon“. Šolska mladina je prisrčno podala Kunčičevega „Solarčka“. — Gospa Potočnikova je v krajšem govoru povabila slovenske žene in matere k sodelovanju pri delu v domu. — Mladinski orkester, sedaj večinoma v novi sestavi, je pod vodstvom g. Pavšerja zaigral vrsto narodnih pesmi. — Članice SDO pa so pod vodstvom prof. Zupana lepo zaznale ob pesmi „Šumi, šumi, gozd zeleni“. — Harmonikarji pod vodstvom g. Viktorja Jenka so zaigrali štiri lepe melodije.

Akademijo je zaključil Slovenski pevski zbor v San Martinu, ki je pod vodstvom Vinka Klemenčiča živahno in lepo podal Jerebovo „Jutrango“, Tomčevo „Dolenjsko zdravico“, Bajukovo „Ej zato“ in Flašmanov „Triglav“, ki vedno vžge.

Nato se je dvignil msgr. Kunstelj in čestital prirediteljem akademije. Povedal je, da je rajni škof dr. Rožman nekoč dejal, da so jubileji znak starosti. Toda sanmartinski jubileji kažejo prav nasprotno: so znak napredka in vzpona in novega mladostnega zagona. Po tej poti naj Slov. dom stopa naprej.

Obisk sanmartinskega župana

Po akademiji se je v domu razvila živahno družabno življenje ob zvokih orkestra Planike. Okoli pol desetih je prišel obiskat Slovenski dom sanmartinski župan polkovnik Cesar Clemente Fragni v družbi občinskega tajnika dr. Hraste finančnega direktorja g. Forastierja in g. Grassa. Prisotni rojaki so goste živahno pozdravili. Odbor doma je imenovan, ki so prišli s svojimi soprogami, tudi pogostil. G. župan je ob tej priložnosti čestital domu in obljubil svojo pomoč.

SLOVENC PO SVETU

BRASIL — SAO PAULO

Inženir Herbert Slivnik — 50-letnik

Čeprav bi veselemu sinu zelene štarske nihče ne prisodil 50 let, so se Slovenci iz Sao Paula vendarle radi zbrali na njegovem domu, ko jih je povabil na proslavo 50. rojstnega dne. G. inženir se je rodil 8. februarja 1918 v Gradcu. Vso mladost je preživel v županiji Sv. Eme na skrajni vzhodni slovenski meji. V Ljubljani je obiskoval klasično gimnazijo, vedno z odličnim uspehom. Tehnično fakulteto je študiral v Ljubljani. Že med vojsko je odšel v Milan kjer je ostal v službi. Po vojski je odšel s soprogo Milko v Sao Paulo, kjer je zaposlen pri nemški tovarni žarnic Siemens. Pred dvema letoma ga je vodstvo tovarne poslalo v Nemčijo, da se še bolj izpopolni. V vodstvu tovarne ima pomembno in zaupno mesto.

Jubilant je od mladih let zaveden narodnjak. Zato v njegovi hiši ne manjka slovenskih listov. Od začetka je zvest naročnik Svobodne Slovenije in njenega Zbornika. Le prezaposlenost ga ovira, da ga ne more razpečavati med rojaki, kakor je delal prva leta. V srečnem zakonu sta se mu rodila hčerka Milenka in sin Maksimilijan. Z družino vedno prihaja k službi božji za Slovence, pri kateri vneto prepeva in sploh skrbi za ljudsko petje.

Vsak Slovenec, ki je zašel v Sao Paulo, je bil gost v njegovi prijazni hiši: zaradi veselega in vedrega značaja ter zaradi svoje skromnosti, preprostosti in močastosti je pri rojakih splošno priljubljen in spoštovan. Zato je bilo srečanje rojakov ob 50-letnici eno najlepših srečanj v življenju Slovencev iz Sao Paula.

Bog živi g. inženirja še dolga leta! Čestitkam se pridružuje tudi Svobodna Slovenija in želi svojemu zvestemu naročniku in prijatelju še mnogo uspehov v življenju in obilo sreče in božjega blagoslova v družini.

Slovenska žena doma in v svetu

Zbornik Svobodne Slovenije 1968

Med velikimi poglavji te čezdalje bogatejši knjige-periodike preseneča letos — kot novost — zaglavje za našo ženo. Ne preseneča pa, da ji daje svoje strani na razpolago Zbornik. Najsi že bo v Svobodni Sloveniji ali v Zborniku, je naša žena našla najprej prav v uredništvu le-teh priznanje in ponudbo za sodelovanje na enaki ravni. Ob enaki meri razumevanja in uvidevnosti ter za časa, bi bilo danes odvisno reševati npr. vprašanje o nenavzočnosti slovenske ženske in zamejske žene na vodilnih političnih, kulturnih in drugih organizacijskih mestih.

To je namreč eden od problemov, o katerih razmišljajo v svojih prispevkih sodelavke pri ženski anketi v Zbornikovem poglavju Slovenska žena doma in v svetu.

Anica Kraljeva skuša v Svobodni Sloveniji že dodobra dve leti menda, pomagati naši zdonski ženi pri razčiščenju in pojasnjevanju važnih vprašanj in nalog, na katere naleti žena v svojem ožjem domačem svetu. Tu, v anketi, katero je pripravila, pa zastavlja vprašanja iz širše osnove: čez meje doma, vasi, mesta, države, kontinenta.

Zanima jo prvenstveno še vedno ženska kot žena in mati. Toda — kaj pa je s slovensko ženo v sočasnem svetu, ko jo vse sili v emancipacijo? Ji bo podlegla? Kako to, po drugi strani,

da je po dvajsetih letih zdomstva še vedno ni najti na kakem vodilnem mestu? Od kod ta konservativnost? Kaj bi veljalo prevzeti od drugorodnih sestra in česa se ubraniti? Kje bi mogla žena, razen v družini, tvorno ali vplivno poseči v 'moško vladu' s pomaganjem pri reševanju obstoja našega naroda?

Tako nekako in še kaj sprašuje Anica Kraljeva slovensko ženo iz Anglije, Belgije, U.S.A., Kanade, Italije, Slovenije, Argentine, Reklji bi, da sprašuje ženo iz Slovenije v svetu. Malone začudi, ko se ovemo, da se moramo v 'velikem svetu' med nami res še elementarno ukvarjati s temi že davno načetimi, večinokje že rešenimi in ne več perečimi vprašanji, na katere poučno odgovarjajo v anketi Nada Sekolec, Slavka Roex-Brečko, Milena Soukalova, Renata Kozina-Ašič, M. Š., Zora Saksida, tri neimenovane iz Slovenije, Pavlina Dobovškova, Naca Osterčeva in A. B. Uvod v svojo anketo je A. K. našla — v zapuščini svojega rajnega moža, dr. Janka Kralja: prelepe utrinjke o treh materah, o materah slovenske preteklosti in bodočnosti.

Kakšen je tedaj, po mnenju imenovanih sotrudnic, danes položaj slovenske žene? Vsaka presoja — kar je razumljivo — iz svojega lastnega zor-

NAŠ DOM V SAN JUSTU

v nedeljo, 5. maja:

Blagoslovitev in otvoritev
NOVE DVORANEBlagoslovitelj: generalni direktor msgr. Ignacij Kunstelj
ob asistenci: direktorja msgr. A. Oreharja in č. g. J. Mernika

- Dopoldne: ● Ob 7.45 Sprejem in pozdrav msgr. I. Kunstlja pred farno cerkvijo
- Ob 8.— sv. maša
 - Ob 8.45 sprejem visokega gosta v Našem domu
 - Ob 9.— blagoslovitev nove dvorane
 - Ob 9.15 akademija v pozdrav gen. direktorju
 - Ob 12.— kosilo

- Popoldne ● Ob 18: V novi dvorani kot začetek proslav

20-LETNICE OBSTOJA

slovenskega pevskega zbora "Gallus"

KONCERT

slovenskih narodnih pesmi

Dirigent: dr. Julij Savelli

Slovenski dom, Carapachay

Nedelja, 19. maja

OSMA OBLETNICA
s celodnevni programom

Sodeluje Planika

Mladi in stari vabljeni!

PO SPORTNEM SVETU

Jugoslovanska nogometna reprezentacija je v povratni tekmi v Beogradu premagala Francijo s 5:1 in se uvrstila v polfinale za evropski pokal.

V finalni tekmi za južnoameriško nogometno prvenstvo se bosta pomerila brazilski klub Palmeiras iz Sao Paulo in Estudiantes iz La Plate. Palmeiras je premagal Penarol v Sao Paulu z 1:0, v povratni tekmi v Montevideo pa z 2:1. Med argentinskima kluboma Estudiantes in Racingom iz Avellaneda, so bile za uvrstitev v finale potrebne kar tri tekme, zadnja celo s podaljškom. V prvi tekmi je Racing zmagal z 2:0, v La Plati je Estudiantes zmagal s 3:0. Zadnja tekma je bila v Buenos Airesu, končala je v rednem času 0:0, v podaljšku pa 1:1. Po določilu Južnoameriške nogometne zveze v tem primeru odloča za uvrstitev razlika v golih.

Na enem zadnjih tekmovalanj v smučarskih skokih v letošnji sezoni se je v Oberwiesenthalu zbral 72 tekmovalcev iz Avstrije, Finske, ZSSR, Švice, Norveške, Poljske, Jugoslavije in Vzh. Nemčije. Prvo mesto je zasedel Schmidt iz Vzh. Nemčije s skokoma 82 in 76,5 metrov, Slovenec Marijan Pečar je zasedel odlično 8. mesto s skokoma 78,5 in 74 metrov.

Istega dne 6. aprila, je na 90 m skakalnici v Feldbergu tekmovalo 35 tekmovalcev iz Avstrije, Švice, Francije, Švedske, Jugoslavije in Zah. Nemčije. Prvo mesto je zasedel Avstrijec Bachler pred Ohlmeyerjem (Zah. Nemčija) s 83,5 in 81 m. Eržen je bil 6. s 74,5 in 75 m. Oman 11. Smolej pa 12.

MLADINA IZ RAMOS MEJIA

priredi v soboto, 4. maja

JESENSKI PLES

v Slomškovem domu

Pričetek ob 20.

Vsi vabljeni!

Dr. FRANC KNAVS

ODVETNIK

Lavallo 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20

Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Francia 952

T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9—13. ure.

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl
Cascante

Escribano Público

Pta. baja, of. 2

Cangallo 1642 Buenos Aires

T. E. 35-8827

Dr. Tone Žužek

ADVOKAT

Lavallo 2327/33, p. 50. Of. 10

Ena kvadra od podzemne

postaje Pasteur

Urađuje ob torkih in četrtkih

od 18. do 20. ure

OBVESTILA

Sobota, 4. maja 1968:

Prvi kulturni večer SKA ob 19.30 v dvorani Slovenske hiše. Predaval bo univ. prof. dr. Tine Debeljak: Ob Reymontovih „Kmetih“, ob stoletnici pisateljevega rojstva. Začetek točen.

Seja krožka SDO v Berazategui ob 17 v domu. Vabljeni odbornice in članice SDO Carapachay ima pevsko vajo ob 18, nato telovadba in odbojka.

Nedelja, 5. maja 1968:

Blagoslovitev in otvoritev nove dvorane v Našem domu v San Justu. Pričetek ob 7.45 s sprejemom in pozdravom msgr. I. Kunstlja pred farno cerkvijo v San Justu.

Zvezni sestanek SDO in SFZ po mladinski maši.

Pevska vaja fantov in deklet ob 9 v Slovenski hiši.

Nedelja, 12. maja 1968:

Romantje v Luján.

Nedelja, 19. maja 1968:

Družinska nedelja v Slomškovem domu s predavanjem dr. Vinke Brumna.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:

Ramón Falcón 4158, Buenos Aires

T. E. 69-9603

Argentina

FRANQUEO PAGADO

Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA

Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad

Intelectual No. 955.451

Naročnina Svobodne Slovenije za leto 1968: za Argentino \$ 2.500.— Pri pošiljanju po pošti doplačilo 100 pesov. Za ZDA in Kanado: 13 USA dolarjev za pošiljanje z letalsko pošto, in 9 USA dolarjev za pošiljanje z navadno pošto.

Iz domovine smo prejeli žalostno vest, da nas je na veliko soboto, 13. aprila 1968, za vedno zapustil in šel po zasluženo plačilo po 79. letih zglednega življenja naš dragi oče, mož, stari oče, brat, tast, stric in svak, gospod

Jože Zorko

bivši posestnik in delovodja opekarne Treppo

Pokopan je bil na velikonočni ponedeljek, 15. aprila, na mestnem pokopališču v Brezicah ob Savi.
Naj počiva v miru!

Žalujoči:

V Buenos Airesu: sin Franc z ženo Ivanka
roj Kržič z družino.

V domovini: žena Frančiška roj. Lapuh;
sinovi Jožek z družino, Milan in Miran;
hčerke Micika, Rezka, Fanika in Jožica z družinami;
sestra Anka, Terezija, Tončka,
Rozalija in Pepca z družinami, ter vse ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, Brezina, Hrastnik, Kranj, Cundrovec, Zagreb,
Beograd, Celje.

Sporočamo sorodnikom, znancom in prijateljem, da je po dolgotrajni bolezni umrla dne 28. aprila 1968, v starosti 40 let, žena, mati, sestra, svakinja, sestrična, teta in nečakinja, gospa

Ana Rode roj. Moder

Pokopali smo jo v torek, 30. aprila, na pokopališču Flores v Buenos Airesu.

Priporočamo jo v molitev.

Žalujoči:

mož Ivan;
otroci Marija, Anica, Helena in Janez
ter ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, Bariloche, Slovenija.

PO TO VA NJA

EUROTUR

AV. CORDOBA 351 T. E. 32-6077 B. A.

TU RI ZEM

je vaša potovalna agencija.

Oddelek za Slovence vodi Armando Blažina

OBIŠČITE EVROPO — poslovno ali kot turisti. SREČAJTE se s svojimi sorodniki in prijatelji. ČAS NI OMEJEN.

V tem letu BREZ vizumov.

VOŽNJA Z LADJO

tja in nazaj 427.50 USA dolarjev

VOŽNJA Z LETALOM

CELOVEC 940.50 USA dolarjev

TRST 904.10 USA dolarjev

CENA ZA EKSKURZIJU

CELOVEC 705.40 USA dolarjev

60 dni (do 15. 4. t. l.) TRST 678.10 USA dolarjev

Vse na odplačevanje

25% na račun in 12 ali 24 obrokov s 12% obrestmi

LADJE: G. Cesare — Augustus — Anna C —

Eugenio C — Enrico C

Avenida Córdoba 351

Buenos Aires

Tel.: 32-6070/6077/6078/6079

PRED PETDESETIMI LETI:

POT DO PRVE SLOVENSKE VLADE

Dr. Tine Debeljak

4. LETO 1917: NA RUSKEM REVOLUCIJA, V AVSTRIJI ISKANJE MIRU, V SLOVENIJI MAJNŠKA DEKLARACIJA IN KREKOVA SMRT, V SVETU: PRELOM ZGODOVINE Z BOLJŠEVIŠKIM DRŽAVNIM UDAROM

Februarja 1917 oz. marca po našem koledarju so „menjševiki“ socialdemokrati vrgli carja s prestola, postavili demokratsko vlado s Kerenskim ter sklicali Dumu, t. j. parlament. V tem hipu se je zgodila ruska revolucija. Ukrajinci so porabili priliko gesla po demokraciji ter oklicali svojo „Rado“ (Narodni svet), ki je prevzela vlado nad avtonomno Ukrajino. Kerenski je to vlado priznal, prepričan, da gre samo za avtonomijo v okviru Rusije. „Boljševiška“ stranka socialistov pa je takoj še februarja sklenila, da ne priznava različnih narodov v sklopu ruskega imperija samo pravice do avtonomije, temveč tudi pravico samoodločbe v tem smislu, da se lahko, kadar hoče, odcepi od Rusije, ali pa vstopi prostovoljno z njo v skupno državo. Ko je prišel aprila 1917 Lenin s svojim štabom iz Švice, kjer je živel z denarjem nemškega generalnega štaba in mu je ta dal na razpolago plombirani vagon, s katerim je prišel v Petrograd, da izpolni obvezo do Nemčije, namreč skleniti separatni mir, je začel poudarjati to pravico do odcepitve, predvsem zato — pravi zgodovinar narodnostnih problemov v Sovjetiji Lewickij (Problem narodnosti v SSSR) — da bi delal Kerenskemu z upori narodnih manjšin težave in mu spodmaknil oblast. Z „državnim udarom“, ko je razgal demokratski parlament, v katerem so imeli boljševiki manjšino, je Lenin prevzel oblast v Rusiji z namenom, da mu bo služila za prenos svetovne revolucije v Nemčijo in od tam na Evropo in ves svet. Ni bila to „ruska“ revolucija — ta se je izvršila marca — ampak internacionalno komunistična, ki je začela od tega hipa spreminjati tok zgodovini zadnjega stoletja. Argentinski teolog in filozof msgr. Franceschi pravi, da smatra ta udar za najvažnejši dogodek po Kristusovi smrti v zgodovini človeštva.

V Sloveniji so se Slovenci odločili za avtonomijo kot del trializma v smislu Ferdinandove sfederalizirane Avstrije.

Dr. Korošec je izjavil v svojem govoru v Ljudskem domu ob desetletnici deklaracije, da nihče ni mislil, da bo vzbudila tako gibanje med narodom, kakor ga je. Začetkoma so prihajale samo izjave soglasja od posameznih duhovnikov (Kranj, Črniče na Goriškem itd.), vse dokler ni 15. sept. 1917 bila slovesno podpisana Ljubljanska izjava, kateri na čelo se je postavil škof dr. Jeglič ter s tem storil zgodovinsko dejanje: stvari, ki se je lahko štela za „izdajalsko“ je dal sankcijo jo vzel pod zaščito in dal zgled narodu, ki mu je sledil brez strahu. Za SLS („klerikale“) je podpisal to izjavo predsednik dr. Šušteršič, „liberalce“ pa dr. Tavčar in dr. Triller. Socialistična stranka je ni podpisala, ker je stala na avstrijskem socialdemokratskem avtonomnem principu, pač pa je neoficijsko sodelovala in celo nastopala z drugimi strankami. Tako je bil za Majniško deklaraciji ves demokratsko organizirani narod na ozemlju vse Slovenije (Štajerske, Koroške...). Od tega dne so kar nile izjave mestnih odborov, občin, ustanov, društev, posameznikov... Majniško deklaracijo je postalo množično. Narod se je zbudil in vstal za svojo politično samostojnost. Gibanje je vodil dr. Korošec, duša pa mu je bil dr. Krek.

Da je dr. Krek tedaj (1917) še iskreno mislil o habsburškem okviru in na izvedljivost avstrijskega trializma, pričja prof. Foerster v omenjeni knjigi. Ta opisuje avdienco pri cesarju Karlu, ki ga je poklical k sebi nekako julija 1917, da se z njim pogovori o narodnem problemu v Avstriji. Cesarja je dobil razburjenega po pravkaršnji avdienci z nemškima generaloma Hindenburgom in Ludendorffom, ki sta ga prepričevala, da Amerikanci nikdar ne bodo prišli čez ocean, ter da je nemška zmaga zagotovljena. Cesar Karl pa je bil mnenja, da je siguran — poraz, ter misli na to, je dejal, kako bi organiziral državo in jo približal Antantini, „ciljem“. Treba bi bilo predvsem južnovzhodni del preustvariti v federativnem smislu. Govori se o pravici narodov, česar se pa on ne boji. Cesar je pripravljen, odpovedati se nemški hegemoniji. Foersterju se je zdel v tem trenutku cesar zelo napreden in „preveč pred svojim časom, da ni mogel uspeti“ (F. 132). V smislu tega razgovora je potem v zvezi s prof. dr. Lamaschom in šefom cesarjevega kabineta dr. Polzerjem sklical sestanek voditeljev strank, kjer bi se pogovorili o federaliziranju Avstrije in o njih pripravljenosti, podati izjavo zvestobe taki preurejeni državi.

Vsi so bili pripravljeni dati tako izjavo, razen — Nemcev. Slovenski poslanec dr. Krek je govoril z navdušenjem in citiral Schillerjeve verze: „Veliki so v svojih pritožbah, toda še večji v svoji povezavi. Bil sem presenečen ob ugotovitvi, kako živa je bila zavest privržnosti k Avstriji pri vseh narodih, na južnem Vzhodu. Omenil sem, da danes gospodar dneva čuti krivde zatiravca in vidi, kako se dviga zatiranec, govoreč kot v Macbetu: Zdaj se mrtvi dvigajo z dvajsetimi smrtnimi ranami na glavi in nas bodo vrgli z naših sedežev.“ (F. 134.)

Ministrski predsednik Seidler je nato razširil svoj uradniški kabinet in imenoval tudi prvega slovenskega ministra dr. Žolgerja, ki pa je vstopil v kabinet brez odobritve Jugoslovanskega kluba. Dr. Krek je bil vesel tega imenovanja, toda dr. Korošec ga je prepričal, da po zgledu Čehov Slovincem ne kaže vstopati v vlado in prevzemati odgovornosti za vojsko. Bil je Korošec radikalnejši in boljši politik.

8. oktobra 1917 je umrl dr. Krek v Šent Janžu, ko se je vrnil iz Dalmacije, kjer je imel propagandne govore za Majniško deklaracijo. Njegov pogreb se je sprevrgel v prvo množično demonstracijo vsega naroda za svobodo, kar je dobilo še večji poudarek in širši pomen z udeležbo Čehov, Poljakov in drugih predstavnikov „podjarmljenih“ narodov, ki jih je združil skupni boj za samoupravljanje lastnih narodov.

In koncem tega leta so se dogodili še drugi važni dogodki: poraz laške armade pri Kobaridu. General Petain je rekel o tej bitki (v uvodu v knjigo La bataille de Caporetto, Paris 1936): „Od vseh operacij vojne med 1914—1918 je ta bitka med tistimi, ki mi nudijo največ pouka o tem, kar se tiče začne strateške situacije, strukture terena in taktičnih pogojev.“ In pisatelj knjige polkovnik Conquet nadaljuje: „Ofenziva se je začela 24. oktobra in 31. oktobra so bili Nemci pri Tagliamentu: v 8 dneh so izgubili 60 km zemlje, 250.000 mož od 700.000 ter 2.000 topov od 2.400. 10. nov. so bili Nemci že pri Piavi. — V 18 dneh so izgubili Italijani 120 km, 650.000 mož od 1.400.000: 40.000 mrtvih in ranjenih, 260.000 ujetnikov in 350.000 razkropljenih in pustili v rokah sovražnika dve tretjini svoje artilerije na fronti, več kot 3.000 topov, se pravi: več kot polovico vse italijanske artilerije. Kot pričajo te številke, je bila bitka pri Kobaridu eden največjih porazov v vsej vojni zgodovini“ (str. 14).

(Nadaljevanje v prihodnji številki)